Universiteit van Amsterdam

Amsterdam Centre for Insurance Studies (ACIS)

ACIS symposium Knelpunten in het verzekeringsrecht 2025, 21 november 2025: Verzwijging en strafrechtelijk verleden

Prof. dr. M.L. Hendrikse

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (1)

- In zijn arrest van 8 juni 1962, NJ 1962/366 heeft de Hoge Raad overwogen dat het risico van onbetrouwbaarheid van de verzekerde, het morele risico, onder de precontractuele mededelingsplicht van de aspirant-verzekeringnemer valt.
- Het gaat daarbij niet alleen om het morele risico van de aspirant-verzekeringnemer zelf maar ook dat van een eventuele aspirant derde-verzekerde. Zie Mijnssen/Engel, Mon BW, 2021, p.20.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (2)

- Een eventueel strafrechtelijk verleden van de aspirant-verzekeringnemer of een aspirant derde-verzekerde raakt de persoonlijk levenssfeer van die personen diepgaand en de bekendheid bij derden van een dergelijk verleden kan de maatschappelijke positie van die personen ernstig schaden.
- In zijn arrest van 18 december 1981, NJ 1982/570 heeft de Hoge Raad erkend dat genoemde personen bescherming verdienen op dit punt maar dat die bescherming niet absoluut is.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (3)

- De Hoge Raad overwoog in dit arrest dat indien de verzekeringsovereenkomst is gesloten op basis van een vragenlijst en deze vragenlijst geen gerichte vraag naar het strafrechtelijk verleden bevat van de aspirant-verzekeringnemer niet kan worden gevergd dat hij spontaan zelf overgaat tot een opgave van een dergelijk verleden.
- In de literatuur werd aangenomen dat indien er geen gebruik is gemaakt van een vragenlijst van de aspirant-verzekeringnemer ook geen ‘zelfvernietigende spontaniteit’ mag worden verwacht van een aspirant-verzekeringnemer.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (4)

- Art. 7:928 lid 5 BW bouwt voort op genoemde ontwikkelingen: ‘’De verzekeringnemer is slechts verplicht feiten mede te delen omtrent zijn strafrechtelijk verleden of omtrent dat van derden, voor zover zij zijn voorgevallen binnen de acht jaren die aan het sluiten van de verzekeringsovereenkomst vooraf zijn gegaan en voor zover de verzekeraar omtrent dat verleden uitdrukkelijk een vraag heeft gesteld in niet voor misverstand vatbare termen.’’

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (5)

- Het begrip ‘strafrechtelijk verleden’ an sich is niet duidelijk genoeg. Het Verbond van Verzekeraars had in 1999 aan haar leden al de aanbeveling gedaan om het begrip ‘strafrechtelijk verleden’ te vervangen door de uitdrukking ‘in aanraking geweest met politie of justitie’. Zie ook Parl. Gesch. titel 7.17, p. 21. Anders HR 1 februari 2002, NJ 2022/529 waaruit volgt dat een aspirant-verzekeringnemer moet begrijpen dat onder het begrip strafrechtelijk verleden niet alleen strafrechtelijke veroordelingen vallen.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (6)

Zo vindt men in de parlementaire geschiedenis de volgende toelichting aangaande de woorden 'niet voor misverstand vatbare termen' ex art. 7:928 lid 5 BW: " In veel gevallen kan het voor een verzekeringnemer, aan wie daarover een vraag wordt gesteld, onduidelijk zijn wat onder het strafrechtelijk verleden moet worden verstaan. Dit kan er toe leiden dat een verzekeringnemer, hoe zeer te goeder trouw, tegengeworpen krijgt dat hij bepaalde feiten daaromtrent niet heeft medegedeeld. Het strafrechtelijk verleden is niet beperkt tot veroordelingen. Ook het opleggen van een maatregel, zoals ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van een motorrijtuig, valt daaronder. Volgens HR 23 februari 1984, NJ 1984, 765 valt voorts ook een sepot onder het strafrechtelijk verleden. Of eventuele andere feiten of omstandigheden daartoe behoren, zoals een aanhouding door de politie wegens verdenking van een strafbaar feit of een vrijspraak of een ontslag van rechtsvervolging, zal voor veel verzekeringnemers onduidelijk zijn. Verder is denkbaar dat een verzekeringnemer bij bijvoorbeeld een inboedelverzekering er niet aan denkt een veroordeling wegens een snelheidsovertreding mede te delen. Om deze onduidelijkheden weg te nemen is in het vernieuwde vijfde lid tevens tot uitdrukking gebracht dat de verzekeringnemer alleen verplicht is omtrent het strafrechtelijk verleden feiten mede te delen voor zover de verzekeraar omtrent dat verleden een vraag heeft gesteld in niet voor misverstand vatbare termen. Dit betekent dat de verzekeraar in *exacte bewoording* (curs., MLH) moet aangeven welke feiten en omstandigheden omtrent dit verleden voor hem van belang zijn, en alleen met betrekking tot die feiten behoeft de verzekeringnemer mededelingen te doen. Dit betekent dat de verzekeraar in zijn vraag zal moeten aangeven in welke strafbare feiten hij geïnteresseerd is, en of hij daarbij alleen geïnteresseerd is in strafrechtelijke veroordelingen, of wellicht ook in een vrijspraak, een schikking, een maatregel etc.. Aldus wordt bereikt dat indien de daarover gestelde vragen juist zijn beantwoord de verzekeraar die feiten worden medegedeeld die voor zijn beslissing van belang zijn, en de verzekeringnemer niet later tegengeworpen krijgt dat hij bepaalde feiten omtrent het strafrechtelijk verleden niet heeft medegedeeld." Zie Parl. Gesch. titel 7.17, Deventer: Kluwer 2007, p. 21.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (7)

- Onder verwijzing naar de Parl. Gesch. – zie bijvoorbeeld Parl. Gesch titel 7.17 BW, p. 21 (toelichting Nota van Wijziging 2000) - komt A-G Hartlief in zijn zeer interessante conclusie van 4 oktober tot de slotsom – zie randnummer 3.27 – ‘’dat uit de tekst van art. 7:928 lid 5 BW en de wetsgeschiedenis af te leiden valt dat een uitdrukkelijke vraag in niet voor misverstand vatbare termen een specificatie van relevante strafbare feiten en type gegevens in dit verband vereist.’’ Zie ECLI:NL:PHR:2024:1013.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (8)

De HR gaat in in zijn arrest van 7 februari 2025, ECLI:NL:HR:2025:186 in r.o. 3.4 en 3.5 veel vrijer om met de wetsgeschiedenis en komt tot een andere conclusie dan A-G Hartlief: '' Uit de hiervoor in 3.3 aangehaalde passages uit de wetsgeschiedenis blijkt dat de wetgever met de eis van een vraag 'in niet voor misverstand vatbare termen' in art. 7:928 lid 5 BW de verzekeringnemer die als gevolg van een onduidelijke of ruime vraag te goeder trouw een feit omtrent zijn strafrechtelijk verleden onvermeld laat, heeft willen beschermen tegen een beroep op verzwijging. Daaruit blijkt niet dat de wetgever voor ogen heeft gestaan dat een verzekeringnemer een feit omtrent zijn strafrechtelijk verleden onvermeld mag laten indien de vraag onder omstandigheden *kan leiden tot misverstanden, maar in het desbetreffende geval voor de verzekeringnemer niet voor redelijke twijfel vatbaar is dat het feit door de vraag wordt bestreken (curs, MLH)*. De opmerkingen in de wetsgeschiedenis "dat de verzekeraar in exacte bewoording moet aangeven welke feiten en omstandigheden omtrent dit verleden voor hem van belang zijn" en "dat de verzekeraar in zijn vraag zal moeten aangeven in welke strafbare feiten hij geïnteresseerd is, en of hij daarbij alleen geïnteresseerd is in strafrechtelijke veroordelingen, of wellicht ook in een vrijspraak, een schikking, een maatregel etc.", *moeten in dat licht zo worden begrepen* (curs., MLH) dat ingeval de verzekeraar dit nalaat, hem alleen een beroep op verzwijging kan toekomen *ter zake van feiten waarvan voor de verzekeringnemer niet voor redelijke twijfel vatbaar was dat zij onder het bereik van de vraag vielen (curs, MLH).*

Bij de beoordeling of de verzekeraar een vraag naar het strafrechtelijk verleden heeft gesteld 'in niet voor misverstand vatbare termen' als bedoeld in art. 7:928 lid 5 BW, komt het dan ook erop aan of voor de verzekeringnemer *niet voor redelijke twijfel vatbaar was dat de verzekeraar een bepaald feit wenste te vernemen (curs, MLH).* Die uitleg van art. 7:928 lid 5 BW strookt met de tekst van de bepaling, die de verzekeringnemer verplicht tot mededeling 'voor zover' de verzekeraar omtrent het strafrechtelijk verleden uitdrukkelijk een vraag heeft gesteld in niet voor misverstand vatbare termen. Die uitleg strookt voorts met het streven van de wetgever naar een evenwichtige regeling die zowel de belangen van de verzekeraar als die van de verzekeringnemer in aanmerking neemt. Voor zover de onderdelen I.1 en I.3 uitgaan van een andere opvatting, falen zij.'' N. van Tiggele-van der Velde spreekt in haar NJ-noot (NJ 2025/143) zelfs van het 'welhaast herschrijven' van de wetsgeschiedenis.

Verzwijging en strafrechtelijk verleden (9)

- In r.o. 3.6 concludeert de Hoge Raad vervolgens dat het oordeel van het hof dat sprake is van een ruime en algemene vraagstelling die bij een aspirant-verzekeringnemer onder omstandigheden kan leiden tot misverstanden maar dat de doorzoeking door de FIOD in maart 2007 en het verhoor van de statutair bestuurder in mei 2007 feiten betreffen ter zake van de verdenking van het plegen van een misdrijf ten aanzien waarvan bij Astarte (in de persoon van de statutair bestuurder) in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs geen twijfel heeft kunnen bestaan dat NN hierover geïnformeerd wenste te worden geen blijk geeft van een onjuiste rechtsopvatting en is ook niet ontoereikend gemotiveerd. Meer weten over dit arrest? Zie de NJ-noot van N. van Tiggele-van der Velde, NJ 2025/143 en M.L. Hendrikse, NTHR 2025, afl. 2.

GC Kifid 2025-0480 (vuurwerk) (1)

Zie r.o. 2.2 voor de casus: ‘’In de aanloop naar oudejaarsdag 2023 heeft consument 1 een stuk zwaar vuurwerk, een zogenoemde mortierbom dan wel shell, aangeschaft en thuis bewaard. Tijdens de viering van oud en nieuw op 31 december 2023, heeft consument 1 de shell uit zijn huis gehaald en mee naar buiten genomen. Samen met zijn voormalige vriend, de heer [naam 6] (hierna: het slachtoffer) en zijn andere vriend, de heer [naam 3] (hierna: de vriend) heeft consument 1 voorbereidingen getroffen om de shell tot ontploffing te brengen, waaronder het plaatsen van een PVC-buis diep in de grond afgestemd op de windrichting. Het slachtoffer heeft vervolgens de shell in de buis geplaatst en de lont aangestoken met zijn lichaam gebogen over de shell in de buis. Vrijwel direct nadat het slachtoffer de lont had aangestoken, is de shell ontploft. Als gevolg hiervan heeft het slachtoffer letselschade opgelopen.’’

GC Kifid 2025-0480 (vuurwerk) (2)

- Zie r.o. 3.6 voor de kern van de zaak: ‘’ Om te kunnen spreken van voorwaardelijk opzet moet ingevolge artikel 3.3. van de voorwaarden onder andere voldaan zijn aan de voorwaarde “de in feite toegebrachte schade is hierbij een te verwachten of normaal gevolg van wat verzekerde doet of niet doet”. De commissie acht dit onvoldoende bewezen en licht dit hierna toe.’’

GC Kifid 2025-0480 (vuurwerk) (3)

R.o. 3.7: ‘’Hoewel uit de rechtspraak volgt dat over het algemeen kan worden aangenomen dat het afsteken van illegaal zwaar vuurwerk door personen zonder gespecialiseerde kennis een groot risico op het ontstaan van letselschade met zich meebrengt, staat naar het oordeel van de commissie in dit geval niet vast dat het letsel in het gezicht van het slachtoffer een te verwachten of normaal gevolg is van het door consument 1 voorhanden hebben, ter beschikking stellen en ter ontbranding (laten) brengen van illegaal zwaar vuurwerk. Met name de rol van het slachtoffer zelf, is in dit geval van betekenis. Gelet op het dossier neemt de commissie hiervoor de volgende omstandigheden – die niet door de verzekeraar zijn betwist – in overweging.’’

GC Kifid 2025-0480 (vuurwerk) (4)

R.o. 3.8: ‘’Het slachtoffer is als sergeant in dienst bij Defensie en heeft in dat verband kennis van explosief materiaal. Hij was ten tijde van het incident bekend met het betreffende illegale vuurwerk en wist wat een schietlont was. Op de dag van het incident had het slachtoffer nog een gesprek over het gebruik van de shell met zijn vader die explosievendeskundige is en hem heeft gewezen op de gevolgen van het (on)juiste gebruik van dit type vuurwerk. Anders dan de verzekeraar stelt had het slachtoffer dus wel degelijk kennis van de risico’s van de shell en is hij niet aan te merken als een persoon zonder enige (gespecialiseerde) kennis van dit type vuurwerk. De rol van consument 1 was dat hij voor het afsteken van de shell, samen met het slachtoffer en de vriend, veiligheidsmaatregelen heeft genomen voordat de shell werd afgestoken. De genomen maatregelen omvatte het gebruik van een buis die diep in de grond was gegraven, zodat de shell gecontroleerd kon worden afgestoken. Verder werd de positie van de pijp op de windrichting afgestemd om te voorkomen dat de shell onvoorspelbare bewegingen zou maken of schade zou veroorzaken aan omstanders. Het slachtoffer wilde graag zelf de shell afsteken, ondanks dat hij wist dat dit illegaal en dus gevaarlijk vuurwerk was. Hij had al eerder op de avond meerdere vuurwerkpotten afgestoken met de nodige afstand.’’

GC Kifid 2025-0480 (vuurwerk) (5)

R.o. 3.9: ‘’Naar het oordeel van de commissie hoefde consument 1, gelet op de voorgaande omstandigheden, niet te verwachten dat het slachtoffer tijdens het afsteken van de shell zijn lichaam geheel hierover zou buigen. De commissie acht het aannemelijk dat het letsel in het gezicht van het slachtoffer is ontstaan door deze onvoorzichtige afsteekwijze. De verzekeraar heeft dit zelfs expliciet erkend in zijn brief van 30 augustus 2024 in het kader van de interne klachtenprocedure. (...).

GC Kifid 2025-0480 (vuurwerk) (6)

R.o. 3.11: ‘’Gelet op het voorgaande en de beperkte uitleg van artikel 3.3. van de voorwaarden als dekkingsuitsluiting oordeelt de commissie dat de verzekeraar onvoldoende heeft bewezen dat het letsel in het gezicht van dit slachtoffer als een te verwachten of normaal gevolg is van het door consument 1 voorhanden hebben, ter beschikking stellen en ter ontbranding (laten) brengen van de shell.’’